

AZ OLVASÓHOZ

Tisztelt Olvasóink! Önök a VERITAS Történetkutató Intézet 2014. évi évkönyvét veszik a kezükbe. Azét az intézetét, amely 2014 januárjában kezdte meg működését, azzal a céllal, hogy az elmúlt mintegy másfél évszázad magyar történelméről igyekezzen új ismereteket adni, „leporolni” olyan évtizedek alatt meggyökeresedett állításokat, amelyek nem egy esetben a vitathatóság kritériumain is túlmutatnak, azaz tévesek, netán hamisak.

Ennek az elképzelésnek a jegyében indult meg a VERITAS Történetkutató Intézet felépítése, illetve kutatómunkája. Nem állíthatjuk, hogy a magyar történettársadalom lelkes támogatásával, és azt sem, hogy egyes közszereplők, politikusok ne fogalmazták volna meg elutasító véleményüket az Intézet létrehozásakor. Meglátásom szerint azonban egy kutatóintézet nem aszerint kell hogy végezze a munkáját, hogy mit gondolnak, mondanak róla, hanem annak alapján, hogy milyen céljai vannak, milyen szakmai elvárásokat, kritériumokat állít maga elé. E sorok írójának – aki a VERITAS Történetkutató Intézet főigazgatója – mindig is az volt a véleménye, hogy a történész „harag és elfogultság” – a még latinus műveltséggel rendelkezők számára „sine ira et studio” – nélkül kell, hogy vizsgálja a múltat, és a legjobb tudása szerint kell kutatási eredményeiről számot adnia.

Ezt az elvet fogadták el a VERITAS Történetkutató Intézet munkatársai, és ez hatja át munkájukat. Azokét, akik vállalták, hogy részesei lesznek egy új kezdeményezésnek, megtapasztalva annak minden előnyét és hátrányát.

A kutatót – és annak munkahelyét – minden esetben a teljesítménye kell(ene), hogy minősítsen. Ezzel az elmúlt néhány hónapban nem minden esetben szembesültünk. Vádakkal, megbélyegző állításokkal, néha rágalmakkal azonban igen. Hogy ezekre adható-e – és ha igen, milyen – válasz? Bizonyára ahány ember, annyi elképzelés. Magam és munkatársaim úgy véljük, hogy hiteles szakmai munkával, tanulmányokkal, kisebb írásokkal, konferenciákon megtartott előadásokkal, vitaestekkel lehet a legmegfelelőbb válaszokat megfogalmazni.

Intézetünk első jelentősebb, itt olvasható kötete megadja a lehetőséget mindenkinek véleménye megalkotására. Ahogy láthatják, évkönyvünkben a kiegyezéstől (1867) az Antall József majd a Boross Péter vezette kormányok működésének végéig (1994) tekintik át szerzőink a magyar múltat. A tanulmányok többségét az Intézet munkatársai írták, de olyan külső szerzőktől is olvashatnak írásokat, akik maguk is vallják a korábbiakban megfogalmazott elvet, azaz a „harag és elfogultság nélküli” elemzés szándékát.

Ez az évkönyv az első olyan kiadványunk, amely a tudományos kutató- és feldolgozó munkát alig egy esztendeje elkezdő műhely első jelentősebb, nyomtatásban történő megnyilvánulása. Terveink szerint ezt évente követni fogják a VERITAS Évkönyvek kötetei, 2015-ben pedig elindítjuk a VERITAS Könyvek, illetve VERITAS Füzetek című sorozatainkat is. Hisszük, hogy a kutatómunka eredményeinek nyomtatott formában történő közreadása – a mai digitális világban is – lehetséges és szükséges. A sokat emlegetett Gutenberg-galaxis ugyanis, minden ellenkező feltételezés dacára tovább él, és a könyvek mással nem válthatók ki. Pótlásuk ideig-óráig lehetséges, de aki megszokta és megszerette a könyvet, nem fog lemondani róla.

Remélem, olyan kötettel jelentkezünk, kedves Olvasóink, amelyet érdemes lesz nemcsak kézbe venni, hanem a benne közreadott írásokat el is olvasni, és elgondolkodni azon, hogy a magyar történelem és múlt, annak minden erényével és hibájával együtt a sajátunk, abból fontos események és személyek nem hagyhatók ki. Hiteles, valóságra törekvő bemutatása pedig kötelességünk. Erre vállalkozott a VERITAS Történetkutató Intézet, melynek főigazgatójaként abban bízom, hogy e feladatot kellő szakmai alázattal és tisztességgel teljesítjük. Hogy ez így van, így lesz-e a jövőben, azt Önök fogják eldönteni, tisztelt Olvasóink, hiszen a történelmet nem magunknak, hanem az egész magyar nemzeti közösségnek írjuk, éljenek ennek tagjai akár a mai Magyarország területén, akár azon kívül; mert a múltunk mindnyájunk közös ügye.

Budapest, 2015 húsvétján

Prof. Dr. habil. Szakály Sándor

egyetemi tanár
főigazgató

FOR THE READER

Dear reader,

You are holding in your hands the 2014 yearbook of the VERITAS Research Institute for History. That institute which began operations in January 2014 with the goal of seeking new insights into the past one hundred fifty years of Hungarian history, of “shining a light” on decades-old entrenched assertions, which in some cases have been closed to debate, are erroneous, or perhaps false.

It is in this frame of mind that the VERITAS Research Institute for History has been assembled and its research done. We cannot claim that this has occurred with enthusiastic support from the Hungarian historian community, or that some public figures and politicians have not voiced negative opinions about the founding of the institute. From my viewpoint, however, a research institute should conduct its work not according to what others may think or say about it, but rather in line with the goals, professional expectations and criteria it has set for itself. For the author of these lines – who is one and the same as the Director of the VERITAS Research Institute for History – it has always been his opinion that the historian should examine the events of the past free of “anger and prejudice” – *sine ira et studio*, for those classically trained in Latin – and to the best of his knowledge when disclosing his research findings.

This principle has been accepted by the staff of the VERITAS Research Institute for History and permeates their work. Those who have chosen to take part in a new initiative, experiencing every advantage and disadvantage herewith.

In any case the researcher – as well as his workplace – should be judged on his accomplishments. Over the past few months, we have not always been extended this courtesy. Accusations, denigrating remarks, and sometimes slander, on the other hand, all the more so. Is it even possible to give answers to these charges? And if yes, what should they be? Each man has his own conception of things. My colleagues and I believe that credible, professionally done works, studies, shorter papers, presentations at conferences and debate nights provide the most appropriate answer.

This collection, our institute’s first more noteworthy volume, provides everyone the opportunity to form his own opinion. As the reader shall see, our authors cover the period from the Austro-Hungarian Compromise of 1867 to the end of the József Antall / Péter Boross administration in 1994. The majority of the studies have been written by the Institute’s own researchers, but the reader also shall find some external authors who, in accordance with the above mentioned principle, provide analysis that is “free of anger and prejudice”.

This yearbook is the first work to appear in print for this one-year-old academic research and analysis establishment. We plan to follow it up with annual editions of the VERITAS yearbook, and in 2015, we will launch a line of VERITAS books, as well as VERITAS booklets. We believe that published additions of the results of research – even in today’s digital world – are possible and necessary. For the much discussed Gutenberg Galaxy, despite all evidence to the contrary, continues to live on, and books cannot be replaced. Their substitution in the interim is possible, but people who have grown up with books and have come to love them will not give them up.

I hope, dear reader, that we have produced a book that is not only worthwhile to display but whose published articles are just as worthwhile to read, a book that provokes rumination on Hungarian history and the past, all of whose virtues and shortcomings belong to us, and from which important events and individuals must not be omitted. Their credible and realistic presentation is our duty. That is what the VERITAS Research Institute for History has chosen to undertake, and I as the Director trust that we shall carry out the task with appropriate humility and professional integrity. That we have succeeded, will succeed in the future, is for you, the reader, to decide, for we do not write history for ourselves, but for the broader Hungarian community, whether they live on modern-day Hungary’s territory or beyond; because our past is our common endeavor.

Budapest, Easter 2015

Dr. Sándor Szakály

University Professor
Director

AN DEN LESER

Sehr geehrter Leser! Sie halten das Jahrbuch 2014 des VERITAS Instituts für Geschichtsforschung in den Händen. Eine Publikation jenes Instituts, das im Januar 2014 seine Arbeit mit dem Ziel begann, neue Erkenntnisse über die ungarische Geschichte der vergangenen etwa 150 Jahre zu liefern, sie von Behauptungen „zu entstauben“, die sich über die Jahrzehnte festgesetzt haben und nicht selten auch über die Kriterien einer Diskussion hinausweisen, also irrig, eventuell sogar falsch sind.

Im Zeichen dieser Vorstellung begann der Aufbau bzw. die Forschungstätigkeit des VERITAS Instituts für Geschichtsforschung. Wir können nicht behaupten, dass dies mit begeisterter Unterstützung der ungarischen Historikergesellschaft vonstatten ging, wie auch nicht, dass einzelne Persönlichkeiten des öffentlichen Lebens, Politiker ihre ablehnende Meinung bei der Schaffung des Instituts nicht formuliert hätten. Meines Erachtens kann aber ein Forschungsinstitut seine Arbeit nicht darauf aufbauen, was man von ihm denkt oder sagt, sondern auf der Grundlage dessen, welche Ziele es verfolgt und welche fachlichen Erwartungen und Kriterien es sich stellt. Der Verfasser dieser Zeilen, der Generaldirektor des VERITAS Instituts für Geschichtsforschung, vertrat schon immer die Auffassung, dass der Historiker die Vergangenheit „ohne Zorn und Voreingenommenheit“ – für jene mit noch lateinischer Bildung „sine ira et studio“ – zu untersuchen und über seine Forschungsergebnisse nach seinem besten Wissen zu berichten hat.

Zu diesem Prinzip haben sich die Mitarbeiter des VERITAS Instituts für Geschichtsforschung bekannt und dieses Prinzip prägt ihre Arbeit, die Arbeit jener, die sich verpflichteten, Teilhaber einer neuen Initiative zu werden und dabei all deren Vor- und Nachteile zu erfahren.

Den Forscher – und seinen Arbeitsplatz – soll(te) stets seine Leistung qualifizieren. Damit hatten wir es in den vergangenen Monaten nicht in jedem Fall zu tun, wohl aber mit Anschuldigungen, Stigmatisierungen, hie und da Verleumdungen. Kann man darauf überhaupt eine Antwort geben? Und wenn ja, welche? Sicherlich stimmt es: Wie viele Menschen, so viele Vorstellungen. Ich und meine Mitarbeiter vertreten die Ansicht, dass man die optimalen Antworten durch authentische fachliche Arbeit, durch Studien, kleinere Aufsätze sowie Vorträge auf Konferenzen und Diskussionsabenden formulieren kann.

Der erste bedeutendere Band unseres Instituts, der dem Leser nunmehr vorliegt, bietet jedem die Möglichkeit, sich eine Meinung zu bilden. Wie Sie sehen können, behandeln unsere Autoren die ungarische Vergangenheit in diesem Jahrbuch vom

Ausgleich (1867) bis zum Ende des Wirkens der von József Antall und später von Péter Boross geleiteten Regierung. Die Mehrheit der Aufsätze stammt von Mitarbeitern des Instituts. Sie können jedoch Arbeiten auch von externen Autoren lesen, die sich selbst ebenfalls zu dem vorhin formulierten Prinzip, nämlich zur Absicht der Analyse „ohne Zorn und Voreingenommenheit“ bekennen.

Dieses Jahrbuch ist unsere erste Publikation jener Art, die erste bedeutendere Veröffentlichung aus einer Werkstatt, die ihre wissenschaftliche Forschungs- und Aufarbeitungstätigkeit vor kaum einem Jahr aufgenommen hat. Gemäß unseren Plänen werden ihm jährlich Bände der VERITAS-Jahrbücher folgen, und 2015 werden wir auch mit unseren Reihen VERITAS-Bücher bzw. VERITAS-Hefte durchstarten. Wir haben den festen Glauben, dass die Publikation der Ergebnisse der Forschungsarbeit in gedruckter Form – auch in der heutigen digitalen Welt – möglich und notwendig ist. Die oft zitierte Gutenberg-Galaxis lebt nämlich trotz jeder gegensätzlichen Vermutung weiter, und Bücher sind durch nichts anderes zu ersetzen. Zwar ist zeitweilig ein Austausch möglich, wer jedoch an das Buch gewöhnt ist und es gewonnen hat, wird darauf nicht verzichten.

Ich hoffe, lieber Leser, wir melden uns mit einem Buch zu Wort, das es wert ist, nicht nur in die Hand genommen zu werden, sondern dass die darin enthaltenen Beiträge auch gelesen werden und man darüber nachdenkt, dass die ungarische Geschichte und Vergangenheit mit all ihren Tugenden und Fehlern uns gehört, wichtige Ereignisse und Personen in ihr nicht fehlen dürfen und ihre authentische, nach Wahrheit strebende Darstellung Teil unserer Pflichten ist. Dies hat sich das VERITAS Institut für Geschichtsforschung vorgenommen. Und ich als sein Generaldirektor bin zuversichtlich, dass wir diese Aufgabe mit gebührender fachlicher Demut und mit Anstand erfüllen. Ob das dieses Mal so ist und in Zukunft so sein wird, werden Sie, verehrter Leser, entscheiden, denn die Geschichte schreiben wir nicht für uns, sondern für die gesamte ungarische nationale Gemeinschaft, ganz gleich, ob ihre Mitglieder auf dem Gebiet des heutigen Ungarn oder außerhalb leben; denn unsere Vergangenheit ist unsere gemeinsame Sache.

Budapest, Ostern 2015

Univ. Prof. Dr. habil. Sándor Szakály
Generaldirektor